

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PÓ GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU ili POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 10. prosinca 1908. god.

Broj 33.

Glad na pragu.

Godina 1908. evo je mal ne na izmaku. Nju je naš narod prokuburio svakako. Još je malo dana, a da se s ovom godinom za uvijek pozdravimo, nu ovi su dani po narod najteži. Približuje se i sveto Isusovo porođenje, koje svaki narod, pa i naš slavi rietkim veseljem. Ove godine mnogi žele, da bi Božić za tako rekuć bio prošao, jer nemaju ni luga na kaminu. Ovo je i ovako je tek pred Božić, dok se poteže još koja para uhvaćena za prodato vino, ulje, bačve, dok se je dobila nadnica, jer ugodila evo vremena za radnju. Ali što će biti po Božiću, kad snieg i led prikrije zemlju, kad čiverica stane puhati i neda ti nam iz kuće? Velimo iz kuće, ali prazne kuće, u kojoj nema ništa do Božje tele!

Ovo su misli, koje nam preko glave lete i koje nas obuzimlju. Narod će nam sigurno skapati od gladi. Glad u Dalmaciji, to je grozno i pomisliti! Glad u Dalmaciji, u tom perivoju Evrope! Glad u Dalmaciji zemlji, koja je za vrieme svojih hrvatskih kraljeva bila najbogatija zemlja na svijetu i gradovi puni srebra i zlata, veliko bogatstvo, kako u zagorju tako i na primorju, niti se koga bojaše, niti joj itko mogaše nauditi doli gnjev Gospodina Boga.

Ovako starinsko pismo opisuje bogastvo naše zemlje. Je li naša zemlja kriva, da joj glad prieti? Je li kriv narod? Nije ni zemlja ni narod, jer zemlja je tu ista, a i narod potomak svojih slavni predja je tu, uvijek spravan na rad, uvijek ono, što su mu slavni pradjedovi bili i radili.

Tko je dakte kriv?

Sudbina i nitko drugi nego sudbina.

Naši pradjedovi sklopili su ugovor sa vladarima Habsburško-Lotarinske kuće. Ovim ugovorom narod nam je imao biti ujedinjen, kako je bio za doba domaće naše vlade, kad su s nama vladali naši domaći kraljevi, a vez je imao postojati samo između vladara i naroda, ali dà. Nesretna je sudbina htjela, te nam narod bude razkomadan uprav u času, kad je bio na braniku ciele Evrope, kad je za nju na potoke krvi lievao.

Silnici, bezdušnici i nezahvalnici upotriebiše prigodu, te mjesto nagrade dadoše nam robstvo. Bahati Magjar gnjavi nam Hrvatsku, Medjumurje. Niemac zapustio ove naše sinje žale, a

obadva skupa pašuju po Erceg-Bosni. Razdvojiše nas, osirotiše nas, ucviliše nas i eto uzrok gladi i nevolji, koja nas čeka.

S gladnim narodom najlakše je vladati, to je geslo Beča i Pešte. Dajmo im toliko tek da živu, ali više ni toliko ne daju.

Narode hrvatski! Čuj i upamti: Gladu, koji ti je na pragu, krivi su Niemci i Magjari. Ovaj glad će te pratiti sve dotle, dok se ne osviestiš i ne budeš ujedinjen.

Vreća kukuruza i piat švabsko-magjarske leće ne će te nasititi. Ona je samo znak tvog robstva.

Osviesti se i sljedeć stope pok. oca našega neumrlóg pučkog sina, koji je znao pučke jade, Ante Starčevića, traži muževno, odvažno svoje ujedinjenje, jer će te samo sjedinjenje spasiti od gladi. U to ime složno preg-nimo na rad oko narodnog spasa.

Šta je nova po svijetu.

Hrvatska. Kralj je pomilovao one, koji su bili radi veleizdaje zatvoreni u Banjaluci. One u nas nije, jer valjda magjarski sluga Rauch, t. j. Wekerle i njegovi Magjari to ne dopuštaju. Uapšenike je sud počeo prizivati da ih izpita. Uхвати se je, da će na skoro i njihove muke svršiti. Blažena pravdo, koliko si od nas daleko! Tamo sada svak nastoji, da se uvede obće i tajno glasovanje kod svih izbora. A što je radila koalicija, dok je na vladi bila i djelovala? Zašto ona onda nije taj zakon glasovala? Kad su mogli i morali, nisu htjeli, a sada bi, kad to nikako moguće nije. Pameti, pusto blago! Kad bi svaki Hrvat imao pravo glasa i kad bi se taj glas mogao tajno dati, tad se ne bismo ni mogli bojati nasilja pri izborima. Velika većina uvijek bi bila protiv Magjarima, pa za to se svi i protiv takovu zakonu. A ipak će doći dan, da će taj zakon biti uveden, pa Magjari radili štogod hoće. Izborna reforma u Ugarskoj bit će brzo gotova. Tad će Magjari nastojati da sličnu i u Hrvatskoj provedu. Svi Hrvati, bez razlike stranaka, u ovome pitanju mora da se složje. Nesmiadu primiti onakovu kakva se za Ugarsku sprema. Ona bi bila nov, teži lanac da nas sputa i Hrvatsku učini pravom magjarskom robinjom i tko bi znao za koliko vremena. Rodoljubnoj uvidjavnosti i učenosti naših vodja ovaj posao stavljamo na srce i na dušu!

Bosna. O onamošnjim događajima ne dadu pisati. Po nekojim njemačkim novinama sudeći, onamo mira nema, a već se i krv počela lievati. Drugi opet listovi sve nieću i poriču. Kad proljeće nastane i sniega

počme nestajati — tad će se najbolje znati tko je lagao, tko istinu govorio. Srbija i Crnagora sklopile savez. Nekoji tvrde da je s njima i Turska. Sve ove tri državice dižu vojsku, kupe je, oboružavaju i vježbaju, dobavljaju i sakupljaju svega, što za rat treba, a sve je to napereno protiv Bosni, da nju prisvoje. Al ni gospodarica Austrija ne spava. U Bosni je vojske kô proje. Udari li tko, bit će mesa vranam i gavranim. Bože ne daj!

Austrija. Ode Beck, došao Binert, a s njime i mnogo zlo. U Beču, šaka talijanskih djaka uzjogunila se, stala napastovati njemačke svoje drugove, pa nastala tučnjava. Niemci u velikoj većini, natukli talijanaše i imade ih teško ranjenih. Talijanaši izprebijani podviše repove, pak svaki svojoj kući. A ipak su veseli! Kaže se, da su ih iz Italije nagovorili da smutnju zametnu i neka traže, da se u Trstu podigne sveučilište, a da će ih svi Italijanci u tome pomoći, i da će sveučilište postići. Talijanskom sveučilištu protive se istarski Slovenci i Hrvati. Kad bi sveučilište bilo i hrvatsko i italijansko, u jednakoj mjeri, pristali bi, a na samo italijansko ne će nikako. A i nepravda bi bila, da se za manjinu ustroji sveučilište, a većina nema još ni pučkih škola u svojem jeziku. Kako se iz ovoga razabire, u Beču nije baš mirno, ali je u Češkoj, u Zlatnome Pragu još i gore. Ondje je bilo baš bune. Izazvali je Niemci, a Česi udri. Imade ih mnoštvo ranjenih. Redari nisu mogli red uzpostaviti, pa je i vojska priskočila. A pošto su se neredi ponavljali, vlada ni pet ni šest, proglasila obsadno stanje. U Celju, Niemci napadali, tukli i bili mirne Slovence, al obsadnoga stanja nije trebalo, da se red uzpostavi. A u Pragu Česi se brane, a da se umire daju im što nisu smjeli ni htjeli dati svojim Niemcima u Celju.

Turska. Turska se na sav mah, baš žurno oboružava. Iz Salonika svaki čas odlazi vojske, konjanika, ratne zaire, topova i drugoga oružja i šalje se u unutarnjost carstva. Protiv komu ove priprave? Jedni hoće da je protiv Srbiji i Crnoj Gori, drugi protiv Bugarskoj, a većina kaže, da je sve napereno protiv Austriji. Ahmed Riza, vodja mladih Turaka, faktični turski car, Austriji prieti. Muhamedanci liepo u Indiji ne dopuštaju ni da austrijski parobrodi izkrcavaju robu. Austrijska se vlada tuži, a Ahmed Riza kaže, da taj progon svršiti neće dok Austrija drukčije ne bude postupala prema Turskoj. U Carigradu vlada bezvladje. Sultan vlasti nema, a vlada vrši volju mladoturskog odbora, t. j. Ahmed Riza-bega vodje njegovog. Englezka vatru piri, a Rusija, Francezka, Italija i još tkogod, ne će više da je gase. Obzorje je sasvim mutno. Neprestanu li piriti, zaplamsati će takav oganj, da će se sve rušiti, a Turska najprva. I bilo tako!

Osvrt na zaglavke našeg urednika za dobro težaka.

(Svršetak.)

„Neka vlada putem pouke, pa i ako postepeno, nastoji oko toga, kako bi se težak naučio praviti što bolje svoje vino naprama ukusu potrošica“.

Više puta smo rekli, a danas ponavljamo, da naša vina, doduše su dobra vina, ali ipak u trgovini na malo, ne prolaze dobro.

Boja, jakost, gđjegod trpkost itd. ne godi ukusu potrošica, te ga odbija.

Uzmemo li, da sjeverni predjeli su naučni na pivo (biru), koju oni nikad ne vodne, oni hoće, da piju i vino bez vode, a k tome hoće, da ga popiju koliko i pive. Recite vi jednom Niemcu n. p., da ulije vode u vino, on neće, pa neće. Pije li pak vino čisto, opiye se kod prve čaše. S ovog razloga mi bi morali naučiti se praviti vina naprama ukusu potrošica, kako bi isto privuklo na se niži puk u onim mjestima, gdje se namjerava otvoriti skladište vina i prodaja na malo.

Ovome će mnogo pomoći male skromne kušnje vina, koje ne bi imale imati nikakov smjer kakove izložbe, već prosta pouka izmjena misli između stručnjaka i praktičara vinara. Mi za sada mnogo ne tražimo. Zadovoljili bi se, da bi mogli u svakom ovcem mjestu imati barem jedan tip vina, jer na žalost danas možemo reći, da imamo toliko tipova, koliko bačava.

Naši vinogradari, pa i ako mali, moraju se uputiti, kako bi mogli dobiti jedinstveni tip vina i s razloga, što u nas ima raznih loza, a tim i raznovrstna vina. Pošto svaka loza ne rodi svake godine jednako, stoga ni vino nije nam jednako. Jedne godine rodi više bobić recimo, nego li plavina ili lasina, vino će biti jedno, a ako druge godine rodi više plavina ili lasina, vino će biti drugo.

S ovog razloga morali bi i pri obnovi vinograda na ovo osobito paziti. Komu će se činiti, da su ovo malenkosti, ali nisu i ako se na prvi mah takovim pričinjaju.

Kad bi i mali vinogradari bili na ovo upućeni, bilo bi puno lakše i našim trgovcima baratanje s vinom, koga oni moraju urediti tako, da bude godilo ukusu potrošica.

S ovog razloga mi preporučamo vladi, da opet počne sa skromnim kušnjama vina.

„Neka vlasti porade složno, kako bi se što više proširila po carevini trgovina groždja za zobanje i neka nastoje, da se gojenje loza zobatica (groždja za zobanje) što više razširi u zemlji“.

Ovaj zaglavak našeg urednika ima osobito znamenovanje.

Položaj i podneblje naše pokrajine takovo je, da bi mi mogli gojiti dosta rani loza za zobanje.

Mal ne po celom primorju moglo bi se uvesti gojenje rani zobatica, koje bi dozrievale ako hoćete već 15. srpnja.

Doduše ovo se neda postići od jedanputa, ali može postepeno.

Mi smo u doba obnove naših vinograda, te stoga bi smo mogli puno lakše poraditi oko toga, da se ovaj predlog našeg urednika postavi u dielo.

Italija, Francuzka i ine druge države izvažaju na stotine i stotine vaguna groždja za zobanje, pak i naši otoci Olib i Silba. Kako je ovo unosno, to znaju samo oni, koji s tim voćem trgaju.

Da se lakše cilj postigne, imale bi se priredjivati male skromne izložbe groždja za zobanje, da se narod uputi u tome, kako da pakira groždje, a opet k tome, da se priberu najbolje vrsti i postepeno zrijenje počam od najranijega do najkasnijega, kačo bi mogli imati groždja od srpnja do barem studenoga.

Ovo nije nemoguće i neiziskiva ni troškove ni ino, već samo upute i dobre volje, a i vladina nastojanja. Kupaca ne treba tražiti, ima ih na pretek.

S ovim smo evo u kratko pretresli zaglavke našeg urednika, iznešene na obćoj skupštini blagajne u Šibeniku. Nek se nikome ne čini, da su ovi zaglavci suvišni ili neizvedivi.

Ovi zaglavci su potrebni, a i izvedivi. Nekoje možemo sami priginati kraju, a za neke se hoće sudjelovanja i vlasti, ali nada sve se hoće čvrste volje s naše strane, koja mora da sruši svaku pregradu i sve ono, što je na putu i što smeta našem narodnom boljku. U to ime Bog nam bio u pomoći!

Naša mladež.

Velike brige zadava onima, kojima iskreno na srcu leži dobrostanje puka, današnja naša mladež. Znajući, da na njoj svijet ostaje, kako se uputila, nekom zabrinutošću gledaju u budućnost. Vlada hoće bilo javno ili potajice, da ju otme svakomu vjerskom utjecaju kada se bavi o njezinom uzgoju, pak na posljedku ženju ono, što su sijali.

Francuzka se zauzela da posvjetovnjači one škole, pak ih je razkršćanila ili bolje rečeno, popogonila.

Nema sumnje, čovjek je onakov, kako ga se odgoji. Sve zlo, što nalazimo u današnjoj mladeži, plod je primljena odgoja.

Pred nekoliko vremena u Firmingu, u Francuzkoj, bila je umorena neka dobra starica težakinja. Iz potaje ju ubio sinovac poznatog anarhiste Ravaschola, mladić od samih 17 godina. Imao je za druga pri tom groznom zločinu nekog Arnauta, dječaka od niti podpunih 13 godina.

Ravaschol najprije potegne se iz samokresa u nju, zatim joj zasadi nož posred srca. To je učinio, jer se je htio dočepati nešto malo novaca, što je biedna trudom bila prištedila.

Policiji podje za rukom uhvatiti ih. Bili su se sakrili u jednoj tamnoj špilji. Dovedoše ih na policijski komisariat i tu poglavica ureda upita Ravaschola, zašto je počinio tako strahovit zločin? Još nevidjenim cinizmom odgovori on: „Nema za me gorje stvari, što morati raditi. Nema pako ljepše, što doći do novaca bez išta raditi. Radja je po mom sudu nešto budalasta, odlučio sam, pošto po to doći do novaca i s toga sam učinio ono, što već znate“.

Francuzki „Petit Journal“, koji ne diše kršćanskim duhom, ipak nad ovako groznim činom nije mogao a da ne izrazi svoje snobivanje i prihvaća ovu prigodu da piše ovako: „Na žalost mnogo je danas mladića, koji lienčare, mnogo je stoga i zločinaca. U 50 godina potrošio se broj zločina“.

Pak nasravlja: „Kriminalna statistika, u ovo zadnjih 50 godina, poskočila je za 40 posto u zločinima, između ubojica sve to više se povećava broj mladeži od 15—20. Godine 1850. brojilo se u Francuzkoj 13.000 zločina počinjenih od mladeži, a god. 1906. njihov je broj poskočio na 36.000, dočim je pučanstvo kroz ovo 50 godina otišlo natrag za 50 po sto“. Taj list idje dalje i izražava se ovako: „Ovi zločini baštinjenja su roditelja i posljedice su pijanstva; ali valja priznati, da im je glavnim uzrokom pomanjkanje ćudorednog odgoja. Veliki dio mladeži za počinjene zločine moglo bi kriviti slobodno svoje roditelje, jer su ih za mlada zapuštali, kano da njihova djeca nisu. Mnogi drugi, puni opačine sablaznjuju djecu hrdjavim izgledima i samo ih upućuju na zločine. Još jedino uhvanje mogla bi biti škola, da nadomjestite obitelj, ali tu svrhu ona ne može dostignuti, jer se djeca povjeravaju učiteljima za malo sati preko dana, a ostalo vrijeme sprovadjaju u pokvarenoj obitelji ili u društvu izopačenih drugova. Suviše, u nekim državama zabatališe svaku vjersku obuku, ta škola onda kviri i one, koji su u dobrim obiteljima primili dobar odgoj!“ Čemu idje u susret Francuzka, nije moguće predvidjeti; u Italiji stoji se sa odgojem mal da ne na istom stepenu; a kod nas socijalni demokrati sa naprednjacima kano da pripravljaју zemljište onamošnjim žalostnim prilikama. Strepimo stoga nad udesom naše mile domovine. Broj proletaraca danomice se množi, a to su oni, kojima nije drago raditi, dočim im je drago dobro gostiti se, liepo nositi i neuredno živjeti. Takove skupljaju oko sebe naši rušitelji mira i reda. Vlast na to ne pazi ili ne haje, a na posljedku će žeti što je sijala. Danas se govori i piše slobodno proti svemu i svakomu, vlasti se ne priznavaju, najsvjetije se stvari ruglu izvrgavaju — sve se slobodno pušta. I tako se odgaja današnja mladež. Do čega ćemo još doći, Bog sam snade; ali smo uvjereni, da se dobru ne možemo nadati. Vlada i kod nas neće da na vrijeme zla preprieči. Ona je, reklo bi se, samo za to, da gradi tvrdjave, ubojite spreme, a naopakim uzgojem tamnice podiže i puni. I mi smo za slobodu, ali onakovu, koja čini čovjeka slobodna da nema straha stepiti pred poživčanim čovjekom, koga je kriva sloboda takovim učinila.

Što su tražili, to su i dobili.

Split, 28. studenoga.

Nazad dana usudio se netko u „Puku“ nazvati neke sveučilištarce liepim imenom: sveučiličarski djaci. Oni, kojih se to ticalo, uvriedjeni u svojem ponosu, gotovo da pobjesne; te odmah izdali nekakav prosvjed, zaboravljajući, da su sami svojim ponašanjem dali povoda takovom mišljenju i pisanju kod razborite ćeljadi. Davno smo već navikli vidjeti, kako se nekoji sveučilištarci ne srame sudjelovati i prednjačiti kod svih izgreda i uličarskih izkaza, upriličenih po advokatu Smodlaku i njegovim demokratima. Ne stide se podučavati po štionicam svoj naprednjački bezvjerski i nemoralni nauk; ne srame se odvrćati narod od crkve i poticati na nedične čine. Neka se sjete lanjske smutnje za vrijeme propovjedi, u

crkvi sv. Križa; neka ne zaborave napadaja na katoličke djake za vrijeme njihovog sastanka u ovom gradu; nek upamte i sve one pogrdne uvriede, kojima ovdje svagdan bivaju pozdravljeni ugledni i zaslužni svećenici, te napokon neka znadu i za ono razbijanje cakala prošlih dana na prozorima jedne crkve, pak ruku na prsa i neka izvode: niesu li oni svemu tomu krivi?

Tko zavadja jadne težačke sinove? Koji su glavni pomagači advokata Smodlake? Ako ti visokoškolski misle prenieti svoje uličarstvo iz Zagreba, Graca, Beča i Praga, kamo se oni školuju, u ovaj do nazad par godina mirni grad, onda neka znadu, da će ih se krstiti i drugim imenima, dostojnijim takove njihove visoke mudrosti i finoće. I dok svak zabrinuto pita: kad će sve ovo svršiti, mi mislimo, da će ovo i dalje trajati, dok glavne krivce ne stigne zaslužena kazna, ili po ljudskom, ili po Božjem zakonu. To nek upamte oni nekoji naši sveučilištarci. A mi gojimo nadu, da će jednom i demokratska sila pasti, te mir se povratiti u ovom našem prije pitomom gradu.

Naši dopisi.

Gdje su poslane pare?

Trilj 4. XII.

Pred par mjeseci poslali smo iz Chikago novaca na gosp. triljske blagajne, da nam sačuva u pohrani dok se mi povratimo iz tudjine u naš rodni kraj. Evo smo prispjeli kući, ali sve je drugčije nego nam je u Ameriku pisano. Blagajna nije u njegovoj kući, on nije u upravi blagajne, niti je stavio naš novac u blagajnu, nego u fakture kukuruza Poljodjelske Banke iz Rieke. Valaj smo nesretni! Teško smo i trudno ih dobili od američkog Ingleža, ali kamo i mučnije od našega gazde na ćuprije. Valaj bih reko da mu je Frank Zotti svoj, jer je i on nazad par mjeseci takodjer izgubio Banku. Eto ih liepa sreća prati! Vidim da su nam naše pare sjegurne kao triljski most, koji je na svojoj sredini bajagi aršin utonuo. Ako nam bivši gospodar triljske blagajne odmah ne povrati naše pare, valaj ćemo se beli upoznat i vidjet će se kakovo je poštenje kod pravaša, a kakovo kod derimokrata.

Mrakovid.

Demokratskom Poletaru.

Iz Krke.

Ovdje kod nas u Krki nalazi se mladi demokratski poletarac kao nadglednik pri pošumljenju brine kod Krke. Opojen od svojih vodja demokratskih, izazivlje na nemir i tučnjavu. Svakojakim riečima i psovkam vriedja mirne i poštene ljude, fratre, popove, obćinu i t. d. Nekidan je vikao i psovao, da je bilo strahota i dobro je, što se taj zelenjak nije još namirio na sebi slično ćeljade. Ljudi, koji su ovdje bili prisutni, upitaše ga, zašto i zbog čega on tako ima psovati. On na tako liepe uspomene da pobiesni. Vrtio se, derao se, ruke tako postavljao iza ledja kao da čime prieti. Izaživao nas je, da nek se javi, koji je mužko od ovih pravaša Lozovačkih, te neka mu izadje na polje, da je on ovdje u Krki šumski nadzornik, komesar i sve ostalo. Da je bilo napitih ljudi, bilo bi došlo do

krvi. Neka ga njegovi starješine zaulare, jer će gdjegod nagrajsati i neka mu dadu malo soli, da se pameti nauči.

Skup seljana iz Krke.

*

Tuga i nevolja.

Orah, kod Vrgorca.

U noći od 10. na 11. studenoga prošloga strašni prolom oblaka nanio je većem dielu ove krajine neprocijenjenu štetu. Jadicovka čuje se iz više sela, a ja mogu točno reći, što sam vlastitim očima vidio.

U odlomku Prapatnice povodanj je takovu štetu u pristavama, kućama i stablima seljacima učinio, da živući, ma koliko se trudili, ne će nikada urediti kako je bilo. Krupe, grād, vjetar, suša i ostale nepogode veliku štetu donose; ali sve je ovo malenkost, prama sili vode, koja valja ogromno kamenje, kuće iz temelja ori i raznosi, stabla, zemlju i pristore proara i nosi u bezdane jame. Komšiluk Grljučiča, Kapovića i Vegara sada su u tako tužnom i groznom stanju, da veći dio tih obitelji mnogo bi manje truda i troška imali, da se iznova okuće, nego li da onu strahotu pjeska otriebe. Matokit, ta naša planina imade toliko nezgrapnih draga prema relu, i one su uzrokom toj velikoj nesreći i šteti. Ima i ajvana podušena, u piesak i gomilu zatrana, pa i istu ćeljad, koja je bila na obranu skočila, nosila je voda. Ali tko će onako jaku gospodaru odoliti, kao što je voda kad zapovieda? Tolika je sila kamenja i pieska u oboru Josipa Vegara glavara Prapatnice, da, kad bi ga hiljadu radnika počelo odklanjanjati, ne bi to za cio dan dovršili. A čujte i ovu o glavarevoj stopanjici. Ova je sama te noći bila kod kuće, ostala ćeljad pošla je u komšije pačiti duhan. Starici se klapilo kao da je na vodi, a tako i bilo, jer kad se prenila vidi da voda nosa i postelju i nju po kući. Slučaj je htjeo te prolaz bijaše s tleha na tavan i tako starica spasi život. U kući bijaše škrinja i ostaloga pokućstva, jedan stolitar vina, jedna bačvica kvasine i jedna raminča petrolja. Sve se prolilo i s vodom pomješalo, a petrolej zalipio i zasmrdio kuću i pokućstvo, da se za toliko dana nije moglo pristupiti.

Da ne duljim, završit ću i pozvat c. k. vladu, da, ako postoji škrinjica, iz koje se pomažu ovako unesrećeni i uropašćeni, to bi se ovog puta imala otvoriti i to odmah.

*

Iz Veleluke dne 30. XI. 1908.

Čudno je gledati i sliediti klizave staze naših demokrata. Ljudi slabog duha, koji dodjoše ovamo „truhom za kruhom“, počeli su se nekako siliti, uzveličavati.

Kad se nasitiše, guleći i sisajući bijednog težaka, kao nekakvi čovječji paraziti hoće da ti ljudi, ne pravi Velelučani, vode nekakvu stranku ne kao političku, već privatnu protiv obćine i svećenstva. Hoće da budemo opet pod drugom obćinom, koja nas gleda prezirnim okom, kako da nam još što otrne i sebi prisvoji. Ti ljudi prosiplju satiru porugljivanjem, hoće da osramote Veleluku pred tudjim svietom. Njima je sladak tudji jaram i milo im je sve što je tudje, samo što je Velelučko preziru.

Ti ljudi hoće da još dodju na upravu, ah! kakve li bi kobne i žalostne dane doživila

Velaluka! Još govore: „Mi smo za težaka, mi mu hoćemo pomoći“, a tamo vidimo, da su ti ljudi najveći kamatnici i lihvari, koji gledaju samo da sebi novac pribave, ne osvrćući se na biednog težaka i njegovu kukavnu i mnogobrojnu obitelj. Naravno, to je demokratski! Mislim, da će Velelučani uvidjeti, s kojim ljudima imadu posla i onda da će ih ostaviti na cjedilu. Lako im je u lažljivoj „Pučkoj Slobodu“ i sestri „Slobodi“ pisati klevetanja i laži, vriedjajući poštene ljude, koji su svijestni svog rada, te koji mogu izići vedrim ćelom pred sviet. Neznam mogu li oni natražnjaci! Ali Velelučani počeli su uvidjati s kojim ljudima imadu posla, te su već počeli odbacivati „Pučku Slobodu“, a rado s nekim zanosom i oduševljenjem čitati „Pravu Pučku Slobodu“, a u buduće će Velaluka pribaviti mnogo pribrojnika P. P. S., jer vide da je taj list težacima od potrebe i pouke.

A poručujemo gospodi demokratima, da oni njihovim klevetama i lažima ne će ništa nauditi našem česlitome Dru Ivu Depolu i obćini.

Skup Velelučana.

Viesti.

Kriza u talijanskoj socijalističkoj stranci.

Tko bi mislio! 14. svibnja 1907. išli su trščanski socijaldemokrati u velikim procesijama po gradskim ulicama, vičući — pijani od izborne pobjede: „Eviva Trieste, tutta socialista!“ Poražena je bila tada kamora, te su bila izabrana četvorica socijalnih demokrata narodnim zastupnicima. Tada je trščanski puk mislio, da će se otvoriti nebesa i da će ih bez truda i muke zasititi — mana s neba. Ali tim lakovjericima naskoro je nadošlo veliko razočaranje! U bečkom su doduše parlamentu sjedila četiri trščanska socijaldemokrata — jedan od njih i u delegaciji, ali uza sve to stanje se trščanskoga naroda nije ni za trunu poboljšalo. I danas je poslie poldruge godine gigantske pobjede talijanska socijalna demokracija na rubu propasti! Da ide s listom „Lavoratore“ jako slabo i da u stranci vlada veliko nesuglasje, to se je već odavna znalo. Ali da je tako na koncu, to se nije mislilo. Kako isti list „Lavoratore“ pripovieda, imala je stranka u ponedjeljak izvanrednu skupštinu, na kojoj je zastupnik Pittoni rekao, da u stranci vladaju nesuglasice i da nitko nema više nikakove volje niti ljubavi za rad, te je sve apatično, dapače protivno. Za to da sadanje vodstvo ne može više uzimati na sebe odgovornosti, niti ne može više ostati na svojem mjestu. Za tim je javio, da uslied slabih financijskih prilika prestaje s decembarskim brojem njihovo glasilo „Lavoratore“, u kojega su se uredništvu dogadjale razne neurednosti (urednik regnicolo Žid Jesurum pronevjerio je veliku svotu novaca) te da on stupa iz predsjedništva i eksekutivne stranke i daje im na raspolaganje svoj mandat na carevinskom vieću. Na tome Božjemu svietu se sve mienja, ali tako velikoj promjeni u socijal-demokratskoj stranci u Trstu niesmo se nadali, te nas je sve ne malo presenetila. Ne dugo tome još na vrhuncu slave i moći, a danas već na rubu propasti. Sic trouisit gloria mundi! Naše socijaliste tamo drži na okupu još samo dobra čašica vina. — Pak da niesu oni pametni ljud

Socijalni demokrati protiv maloobrnika. Ugarski socijalni demokrati prigodom razprave o novom obrtnom zakonu usvojili su rezoluciju protiv malog obrta, jer, da mali obrt priči razvoj industrije. — Iz ovoga slučaja mogu vidjeti naši radnici, kakovi su im prijatelji socijaldemokrati. Viču tobož proti kapitalizmu, a stvaraju rezolucije, koje pogoduju kapitalizmu i idu za tim, da posve unište malog obrtnika. Mi se ovomu ništa ne čudimo, jer znamo posve dobro, da su vodje socijalnih demokrata samo vjerne sluge bogatih židija i drugih kapitalista. Ovi, da ne svrate na se njihovu pomnju, sami se upisuju u socijalne demokrate, a vodje im dobro podkuju — to znadu oni kako čine. I vidimo stoga kako vodje socijalnih demokrata liepo žive i bogate se, dočim biedni radnici od njih na dobru vjeru zavedeni primaju samo rog za svieću. Obecavaju im zlatnih kula, ali im ne govore nikada, kada će to biti, a to će reći — nikada. Mi bi savjetovali onoj nekolicini neupućenih i zavedenih naših radnika, koji su imali nesreću pasti u takovo društvo bezdušnih i propalih sisavaca, da ga se mahne. Neka se pouzdavaju samo u svoj pošten rad i pomoć ljudi poštenih i nesebičnih, kojih svuda još imade.

Blagajna za štednju i zajmove u Vodica koncem listopada imala gotovine K 128'23, a kroz pr. studeni ušlo K 2204'62; svega K 2332'85. Izišlo K 2174'37. Ukupni novčani promet K 4378'99. Prometne pak svote K 2773'14 u ušlo i toliko u izišlo. Primila na štednju K 1468'10; pridigli K 220—. Zajmova udielila K 3023'95; povratilo K 1900'59. Na pasivnom tek. računu K —, a na aktivnom K 200—. U izkaznicam dohodka K 203'23; potroška K 135'46. Poslovnih djelova i pričuve: uplaćeno K —, povraćeno K —. Raznih računa: u nabavam K 1368'10, a u izdancima K 1405'84. Koncem studenoga iznašao njezin aktiv: Zajmovi K 134.538'04, Izkaznice potroška K 2983'38, Razni računi K 4016'23, u gotovini K 158'48; ukupno K 141.696.13. Odgovara pasivu: Prištednja K 32969'24, Tek. Račun K 102.228'61, Izkaznica dohodka K 2008'89, Poslovni djelovi i pričuva K 4489'39. Broj zadrugara 339.

Svega po malo.

Deset nereda. Sveti Ciprijan, kartazki biskup, navodi deset nereda, koji su glavnim uzrokom mnogoj nesreći na svijetu. Pošto nam je namjera prosvjetljivati puk, a ne zaludjivati ga, kako to čine socijalni demokrati i njihovi saveznici naprednjaci i drugi sektarci, zvali se oni kojekakvim imenom, mi te nered evo ovdje donosimo. Prvi je nered: star čovjek bez vjere; 2. mlad čovjek bez poslušnosti; 3. bogataš škrtica; 4. žena bez čednosti; 5. gospodar ili majstor bez jakosti; 6. kršćanin pravdavic; 7. siromah oholčina; 8. kralj bez pravice; 9. narod bez čudorednosti; 10. država bez dobrih zakona.

Razmišljavajući dobro o ovim neredima i uspoređujući ih današnjim prilikam, uz najbolju volju da ih ne opazimo, ne ide nam to za rukom. I moramo sa žalošću priznati, da dobrim dielom idje sviet iz zla na gore. Zaključiti nam je iz toga, želimo li ozbiljno da sviet krene na bolje, treba

ponajprije uklanjati ove nered, a tada bi tek počeo pravi kršćanski red, koji bi sobom donio uz Božji blagoslov, i svako dobro na svijetu. — Živimo kršćanski, nijedan od ovih nereda neće nas mučiti. Bit ćemo pravi, značajni Hrvati i rodoljubi, a i poštjeni i zadovoljni ljudi.

Srećno mjesto. Imade tako zvana nova Engleška, gdje je jedan skroz katolički grad, koji se zove Benedikta. U njemu je slučaj, gdje idealna slika utopije nalazi svoje obistinjenje. Taj je grad utemeljio g. 1825. za katoličke Irlandeže biskup Benedikt Femvik koji je onda bio biskup u Bostonu. Taj je grad udaljen 40 milja od svakog drugog grada, a 100 milja od željezničke stacije. U njemu i okolo njega nalaziš uredne pute i ceste i električnu razsvjetu. I ako nema ničesa modernoga i gospodskoga, niti ikakova luksusa, ali imade sve što je od nužde čovjeku. U njemu sreća vlada. Grad je bez dugova. Nema tu niti jednog zločinca, nema stoga nikakve tamnice, niti je od potrebe da bude siromaške kuće. Tu se živi u jednu rieč baš kao u raj u zemaljskom. Živu kršćanski, pak su i sretni! Kušali su i socijalni demokrati upravljati se po svojim načelima. Dale su im neke države zemljišta, negdje u Americi, da se tamo nasele i nauživaju toli razvikane slobode. Nisu bili smetani od nikoga. Svi su bili jedne misli, svi bezvjerci. Do njih je bilo, da pokažu svijetu, kakova je njihova nauka. Ali da! Lupeži se obično svadjaju kada diele plien. Bez vjere, bez Boga, poštenja nema. Kradje, tučnjave, psovanja i svakoga zla nikada ne manjkalo i razišli se po svijetu da poštenjake smučuju. Po tomu svak se uvjerio, da su njihova obećanja puke sanje i tlapnje, a njihova načela plod ugrijanih i poremećenih moždjana. Ta ludo je i pomisliti, da socijalisti mogu mirno živiti u međusobnoj ljubavi, a bez ikakve vjere, bez ikakvog plemenitog osjećanja. Njima je samo stalo da mogu dobro jesti i piti, a ne raditi. Zabatiliše Boga, a bez njega nema čestita i sretna življenja. Ako je, te se još tko nahodi, pak misli da se i bez Boga i njegova zakona može pošteno i dobro živjeti, on se vara — on je lud. Čuvaj se narode ludosti i onih nekih naših socijal-demokrata i naprednjaka, da ti dušu i srdce ne izopače. Živi pobožno kô što su i tvoji stari živili, pa ćeš i ti sagraditi kuću, mjesto i domovinu, u kojoj će sreća vladati.

Sronila se zemlja. U mjestu San Mukano zemlja se odcepila od briega, srušila i pokrila preko trideset kuća. Pri toj nesreći, poginulo je petnaestero čeljadi, a ranjenih je puno više. Jadni su i oni, koji su i živi ostali! Kako će bez kuće i svega što im je u kući bilo! Neka im se Bog smiluje i gane imućne da ih pomognu!

Gatalica. U Parizu, tom mozgu svieta, živi neka gatalica, koja gata i kao da prorokuje. Kaže, da će nastajna godina biti posve krvava. Osobito mjeseca kolovoza da će nastati obći rat i krv teći na potoke. Prilike joj pravo daju, a dobri Bog dao pa ne pogodila, a njezina proročanstva da ostanu puke gatke.

Snieg. Pišu iz Sarajeva, da je onamo palo dosti sniega. Ljuta je zima nastala. Jadno onom, koji kruha i drva nema. Sad bi i vuk u kuću! Ipak — kažu — da će nekoji ljudi iz kuće u planinu. Ledeno je, pak mislimo da neće.

Židovi u Budim-Pešti. Kažu da ih imade u samom ovome gradu do 200 hiljada. Množe se u Ugarskoj kô ušenci u nečistoj glavi, kao pijavice u blatijama. — Doći će dan, pak će pametna čeljad očistiti, blatija prosušiti, a tad će plemenito bilje rasti, gdje se je prije troskot širio.

Pilip Ivanišević. Po mladom ljetu otvara se u Trstu „Hrvatska štedionica“. Pozivljemo sve naše ljude, koji novaca imadu, neka ih ondje dadu na štednju. — Poštenjak je Pilip Ivanišević, svak ga štuje i ljubi.

Ada Kaleh. Ovako se zove jedan otočić na Dunavu, kod takozvanih gvozdenih vrata. Imade i stanovnika, a slododni su, jer nemaju gospodara. Ne znade se čiji je otok, našega kralja ili turskoga.

Poplava. U Taviri, u Španiji, usljed kiša nastala poplava. Razniela nekoliko kuća, a potopilo se i nekoliko čeljadi. Voda liepo služi, al zlo gospodari.

Potonula nava. U nekom velikom moru, mornari s jednog parobroda opazili veliku navu sa tri jarbuna kako pliva, a bez jedara. Kapetan na parobrodu, neki Začević, odmah upravi provu k navi. Opazi kako mornari mašu zovući na pomoć. Sa svom silom pobrza kapetan, pošalje k navi velik kaić da se vojska spasi. U kaić se mornari pokrcaju, a malo časa iza kako su na parobrod došli, nava utonu. Bila se probila, a mornari sisaljama crpili vodu. Kad su sisaljke prestale djelovati parobrod ode na dno.

Kako u nas, a kako u Mostaru. Na mostu preko Neretve u Mostaru, liep se prizor vidi. Za nas je i poučan. U svako doba dana, osobito u jutro, pun je most svieta: težaka, zanatlija, bogataša, siromaha, a bez razlike vjere. S mora dolieću galebovi, a sviet im baca ribe, kruha i druge hrane. Itko da bi se kamenom hitnuo! Galebovima je tu dobro i baš se ništa ne plaše, nego dolieću posve blizu tih svojih hranitelja. A u nas? Za galebove i kamenja i pušaka, pak i pravo je i naravno što od nas, od svoje kuće bježe, da u tudjoj nadju mira i prijatelja.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

Hrvati i Hrvatice!

pomozite družbu

Svetog Ćirila i Metoda!

